

Opetusministeriölle
PL 29, 00023 Valtioneuvosto
eerikki.nurmi@minedu.fi
salla.gronholm@minedu.fi.

Viite: Lausuntopyyntöne 14.8.2008

SUOMEN YLIOPISTOKIRJASTOJEN NEUVOSTON LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ UUDEKSI YLIOPISTOLAIKSI

Opetusministeriö on pyytänyt lausuntoa hallituksen esityksestä uudeksi yliopistolainsäädännöksi. Lausunnossa pyydetään yleisnäkemyksiä yliopistolainsäädännön uudistamista koskevasta esityksestä sekä konkreettiset muutosehdotukset pykälineen ja perusteluineen. Tämä lausunto edustaa yliopistokirjastojen yhteistä näkemystä.

SUOMEN YLIOPISTOKIRJASTOJEN NEUVOSTON YLEISNÄKEMYKSET

Suomen yliopistokirjastojen neuvosto kannattaa periaatteessa yliopistojen taloudellisen ja hallinnollisen aseman uudistamista sekä siinä esitettyjä linjauksia yliopistojen autonomian sekä kansainvälisen kilpailukyvyyn vahvistamisesta tieteellisessä toimintaympäristössä. Ihmettelemme kuitenkin sitä, että valtionhallinto ei katsonut tarkoituksenmukaiseksi ensin kokeilla näinkin suurta uudistusta pilottikohteessa.

Yliopistokirjastojen yhteisten toimintojen rahoitus turvattava

Yliopistokirjastojen neuvosto on huolissaan yliopistojen perusrahoituksen riittävydestä. Yliopistolakiluonnosta voidaan esitetyssä muodossa tulkita siten, että ainoastaan nykyisen tasoinen rahoitus turvataan. Sen lisäksi yliopistokirjastot tarvitsevat riittävän rahoituksen tutkimuksen kannalta keskeisiin tietoaaineistoihin, joiden kustannukset ovat nousseet nopeammin kuin indeksi. Opetusministeriön tutkimusinfrastruktuuryöryhmän esitykset¹ tulisi ottaa huomioon yliopistojen uusia säädöksiä valmisteltaessa.

Neuvosto pitää myös tärkeänä, että jatkossakin turvataan keskitettyjen palvelujen (muun muassa yhteiset tietojärjestelmät ja aineistot) riittävä rahoitus ja rahoitus yhteisille hankkeille, joilla luodaan palveluja kaikille yliopistokirjastoille ja niiden asiakkaille.

Neuvoston mielestä yliopistokirjastojen yhteiskunnallinen palvelutoiminta tulisi määritellä kansallisesti merkittäväksi tehtäväksi, jonka hoitamiseen ja kehittämiseen osoitetaan erillisrahoitusta. (s 37, s. 66).

Yliopistokirjastojen peruspalvelut sekä niiden maksuttomuus ja avoimuus kaikille kansalaisille tulisi määritellä säädöksiin

Yliopistokirjastot muodostavat perustan yliopistojen tutkimukselle ja opetukselle. Sen lisäksi ne hoitavat Suomessa varsin pitkälle valtakunnallisen tieteellisen tietohuollon. Edellä mainituista syistä yliopistokirjastojen peruspalvelut sekä niiden maksuttomuus ja avoimuus kaikille olisi syytä määritellä laissa (2§ s. 49).

Yliopistokirjastojen neuvosto pitää erittäin tärkeänä, että yliopistolain uudistamisen yhteydessä selvitetään arvonlisäverovelvollisuuden vaikutukset yliopistojen rahoitukseen ja otetaan huomioon myös tällä hetkellä arvonlisäverottomien palvelujen rahoitus. Arvonlisäverovelvollisuuden aiheuttamat lisäkustannukset on korvattava yliopistoille ja niiden kirjastoille, jotta nykyinen palvelutaso pystytään ylläpitämään.

¹ Korkeatasoinen ja innovatiivinen tutkimustyö tarvitsee vahvan infrastruktuurin. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:36.

Kirjastojen kannalta huolestuttava on maininta valtion rahoituksen maksamisesta tasasuuruksina erinä kuukauden alussa (3.3.8 s. 37), koska kirjastojen aineistojen laskutus ei tapahdu tasaisesti, vaan painottuu vuoden alkuun. Erityisen suuret haasteet tämä aiheuttaa kansallisille palveluille, kuten FinELib.

Yliopistokirjastojen ja Kansalliskirjaston tiivis yhteistyö on turvattava jatkossakin

Yliopistokirjastot ovat perinteisesti Kansalliskirjaston tärkein sidosryhmä ja yhteistyökumppani ja ne ovat myös merkittävimmät sen palvelujen käyttäjiä. Yliopistokirjastot ja Kansalliskirjasto ovat luoneet yhdessä merkittäviä palveluja koko yliopistosektorille. Valtakunnallisten palvelujen hoitaminen ja kehittäminen yhteistyössä Kansalliskirjaston kanssa onnistuu parhaiten, jos yliopistokirjastoilla on edustus Kansalliskirjaston johtokunnassa (§ 70 s. 72, 111) ja yliopistokirjastojen vaikutusvalta sen muussa toiminnassa on selkeästi määritelty.

Yliopistolain uudistamisen yhteydessä tulee päättää, miten johdetaan, kehitetään ja valvotaan kaikkien yliopistojen tietoaineistojen ja tietojärjestelmien hankintaa ja rahoitusta. Tässä keskeiseksi muodostuu erityisesti FinELib-konsortion ja kirjastojärjestelmäkonsortion ohjausryhmän toimivalta. Yliopistokirjastojen neuvosto esittää, että niiden toimivalta määritellään asetuksessa Kansalliskirjastosta.

Henkilöstö

Laki antaa yliopistoille mahdollisuuden päättää johtosäännössä eri tahojen päätäntävällästä ja vastuusta aiempaa huomattavasti laajemmin. Yliopistokirjastot pitävät tärkeänä, että kelpoisuusehdoista luopuminen ei johda siihen, että erityisesti palveluissa aletaan väheksyä koulutuksen merkitystä henkilöitä rekrytoitaessa. Esimerkiksi kirjasto- ja tietopalveluissa henkilöstön osaamisvaatimukset kasvavat.

Yliopistokirjastot pitävät tärkeänä, että yliopistolain vaikutukset niiden toimintaan ja talouteen suhteessa kansallisia palveluja tuottaviin organisaatioihin, muun muassa CSC, Kansalliskirjasto ja Varastokirjasto, selvitetään huolella ja yhteistyö näiden kanssa mahdollistetaan myös jatkossa.

SUOMEN YLIOPISTOKIRJASTOJEN NEUVOSTON KONKREETTISET MUUTOSEHDOTUKSET

2 §

Lisäys: Yliopistojen tehtävänä on edistää vapaata tutkimusta, tieteellistä ja taiteellista sivistystä sekä **tieteellistä tiedonvälitystä...**

Perustelu: Kyseessä on yliopistojen sekä sisäinen että yhteiskunnallinen palvelutehtävä.

69 § ja 70 §

69 §

Lisäys: **Kansalliskirjaston organisaatiosta ja tehtävistä säädetään tarkemmin asetuksella.**

Perustelu: Erityisesti lisäsäännösten tarve koskee Kansalliskirjaston asemaa ja siellä kirjastoverkkopalveluita, jotka yhdessä yliopistokirjastojen verkoston kanssa ovat toteuttaneet kansallisia ratkaisuja suomalaiseen kirjastokenttään (muun muassa FinELib ja kirjastojärjestelmät). On keskeistä, että uuden lain yhteydessä luodaan toimivat ohjaus- ja rahoitusjärjestelmät sellaisille palveluille, jotka kannattaa toteuttaa Suomessa keskitetysti ja/tai yhteistyössä yliopistojen kesken.

70 §

Muutos: Nykyinen muoto: Johtokunnan kolmen jäsenen tulee edustaa maan muuta kirjastolaitosta. *Muotoon:* **Johtokunnassa tulee olla yliopistokirjastojen edustus.**

Perustelu: Koska Kansalliskirjaston kautta allokoidaan merkittävä osuus kaikkien yliopistojen tietoaineistoihin ja tietojärjestelmiin käytettäviä varoja, on tärkeää, että yliopistojen ja niiden kirjastojen vaikutusvalta siihen, miten nämä varat käytetään, säilyy vahvana.

Luku 11 Erinäiset säännökset

Harjoittelukoulujen jälkeen **lisäpykälä:**
XX § Yliopistojen kirjastopalvelut

Yliopistojen kirjastotoiminnassa peruspalveluita ovat tietoaineistojen hankinta, organisointi ja käyttöönsaattaminen sekä näihin liittyvä neuvonta. Yliopistojen kirjastopalveluista ja niiden maksuttomuudesta sekä avoimuudesta säädetään yksityiskohtaisemmin asetuksella

Perustelu: Yliopistokirjastoilla on niin tärkeä tehtävä yliopistoissa harjoitettavan tutkimuksen ja opetuksen perustana sekä valtakunnallisen tieteellisen tietohuollon hoitajana, että niiden asemasta on tarpeellista säätää erikseen asetuksella. On tärkeää, että yliopistolain uudistuksen yhteydessä tunnistetaan ja määritellään yliopistokirjastojen keskeinen tehtävä kansainvälisesti korkeatasoisen tutkimuksen, opetuksen ja innovaatiotoiminnan infrastruktuurissa.

Suomen yliopistokirjastojen neuvoston puolesta

Jarmo Saarti, puheenjohtaja